
PRILOG O BROJNOSTI OTOMANSKE VOJSKE NA GRANICI SA CRNOM GOROM 1912. GODINE

Radomir Đurović

The author presents several archive documents that testify about the size of the Ottoman army at the Montenegrin frontier in the Balkan War, as a valuable contribution for all historians who deal with this topic.

Crna Gora objavila je rat Osmanskom carstvu 8. oktobra 1912. po novom kalendaru što je označilo početak Prvog Balkanskog rata. Crnogorska vojska snage 35.600 vojnika bila je podijeljena u 3 operativna odreda: Zetski, Primorski i Istočni. Zetskim odredom jačine (15.000)¹ vojnika komandovao je prestolonaslednik Danilo (u početku je operacijama odreda komandovao brigadir Blažo Bošković), a šef štaba bio brigadir Jovo Bećir. Primorskim odredom (8.000) vojnika komandovao je brigadir Mitar Martinović (šefa štaba

¹ Borisav Ratković, Mitar Đurišić, Savo Skoro, *Srbija i Crna Gora u Balkanskim ratovima 1912–1913*, Beograd 1972, str. 176

– brigadir Luka Gojnić)², dok je operacijama Istočnog odredoma (12.600 vojnika) komandovao brigadir Janko Vukotić, (šef štaba – Milo Matanović)³. Prvi balkanski rat označava konačno protjerivanje Osmanskog carstva sa Balkanskog poluostrva tj. do linije Enos – Midija, kao i konačno oslobađanje balkanskih hrišćana. Operativni zadatak Zetskog i Primorskog odreda bio je da zauzmu Skadar, dok je Istočni odred stacioniran u okolini Andrijevice, Kolašina i Žabljaka bio da posjedne teritorije Novopazarskog sandžaka i Metohije. Crnogorska vojska na svim sektorima fronta prema Turskoj po prelasku granice postigla je zapažene uspjehe. Zetski i Primorski odred uspjeli su da prvih dana poraze neprijateljsku vojsku u oblastima duž granice sa Crnom Gorom, Zetski odred zauzeo je Tuzi, ali je usljed neodlučnosti crnogorske Vrhovne komande propuštena prilika da se odmah na početku rata zauzme Skadar, čemu je pogodovala mala koncentracija osmanske vojske na granici sa Crnom Gorom. Zadatak Primorskog odreda bio je osvajanje Taraboša, i kasnije sadejstvo sa Zetskim odredom pri napadu na Skadar. S druge strane, Istočni odred za kratko vrijeme osvojio je brojne varoši u Novopazarskom sandžaku i Metohiji. I to: Mojkovac (9. oktobra), Bijelo Polje (11. oktobra), Berane (16. oktobra), Plav (19. oktobra), Gusinje (20. oktobra), Rožaje (26. oktobra), Pljevlja (28. oktobra), Peć (30. oktobra) i Đakovicu (4. novembra)⁴. Time je Istočni odred ispunio svoj operativni zadatak, nakon čega se dio njegovih trupa spustio u reon Skadra da sa Zetskim i Primorskim odredom ubrza

² B. Ratković, M. Đurišić, S. Skoro, *Srbija i Crna Gora u Balkanskim ratovima 1912–1913*, 176.

³ B. Ratković, M. Đurišić, S. Skoro, *Srbija i Crna Gora u Balkanskim ratovima 1912–1913*, 176.

⁴ Živko Andrijašević, Šerbo Rastoder, *Istorija Crne Gore od najstarijih vremena do 2003*, Podgorica 2006, str. 275.

kapitulaciju ove varoši. No, kako je usljed početnih uspjeha balkanskih saveznika Osmansko carstvo ubrzo zatražilo primirje na balkanskom ratištu, došlo je do obustave ratnih operacija. Ubrzo po obustavi ratnih operacija započeli su mirovni pregovori u Londonu. Na mirovnoj konferenciji u Londonu 17. decembra 1912. godine donijeta je odluka o formiraju autonomne kneževine Albanije, čime su planovi Crne Gore o zauzimanju Skadra dovedeni u pitanje. Nakon neuspjelih pregovora između balkanskog saveznika i Osmanskog carstva, krajem januara 1913. godine došlo je do prekida pregovora, da bi početkom narednog mjeseca bile nastavljene ratne operacije između zaraćenih strana. Budući da granice autonomne Albanske kneževine nisu bile određene, crnogorski zvaničnici nadali su se da će brzim osvajanjem Skadra uspjeti u namjeri da ovu varoš priključe Crnoj Gori i time izuzmu Skadar iz sastava nove države. No, uporna odbrana Skadra i sve veći pritisak Velikih sila na Crnu Goru i Srbiju, čije su se jedinice priključile crnogorskoj vojsci u rejonu Skadra, da odustanu od opsade ove varoši, učinila je dalje operacije na ovom frontu izlišnim. Uprkos jasnim porukama Velikih sila crnogorska vojska nastavila je operacije i zauzela Skadar 23. aprila 1913. Tako je nakon višemjesečne opsade crnogorska vojska zauzela ovu varoš, ali je usljed pritiska Velikih sila bila primorana da dvadesetaka dana kasnije (14. maja) ovu varoš prepusti međunarodnim snagama. Time je Crna Gora ostale bez ove varoši, koju je objektivno mogla da zauzme na samom početku rata, s obzirom na mali broj vojnika koji su je branili.

O brojnom stanju Osmanske vojske na granici sa Crnom Gorom ne postoje pouzdani podaci, osim što se zna da je na početku ona brojala 28 470 vojnika. Ali budući da je tokom rata na sektoru prema Crnoj Gori dovlačila trupe, precizan broj osmanskih trupa prema Crnoj Gori teško je odrediti. Kako god,

nesporno je da u domaćim arhivima postoje dokumenta na osnovu kojih se može odrediti približan broj osmanskih vojnika i pozicije na kojima su bili stacionirani. Kao prilog ovoj tematici odlučili smo da publikujemo jedan od dokumenata koji će koristiti istoričarima koji se bave ovom problematikom.

Dokumenta koja objavljujemo nalaze se u Državnom arhivu Crne Gore na Cetinju, u fondu Ministarstvo Unutrašnjih djela (1912, fascikla 130, 2549 / 3); (1912, fascikla 130, 2551); (1912, fascikla 130, 2617/2); (1912, fascikla 130, 2550)

1

J. PLAMENAC, OBL. UPRAVITELJ – JOVANU
PLAMENCU, MINISTRU UNUTRAŠNJIH DJELA

Andrijevića, 28. septembar 1912.

Broj 3265.

Naročiti izaslanici, koje sam šiljao u Kosovo kažu:

„U Mitrovici nalaze se od sedmoga korpusa 20- te divizije tri puka, u puku po tri bataliona. Treći batalion streljački je. U istom mjestu vojske iz mjesta nalazi se: jedan ipo batalion tri baterije brzometnih brdskih topova, u bateriju po 4 topa i jedna baterija sa 4 mitraljeza.

Ova divizija raspoređena je u Pljevaljskom, Sjeničkom i Prištinskom sandžaku. U Đakovicu stare vojske, nalazi se: dvadeset prva divizija istog korpusa, sastavljena iz tri puka. U puku ima po tri bataliona i još ima jedan streljački batalion deseti. Nove vojske: tri bataliona, 31. ovog puka, 11-te divizije, tri baterije brzometnih brdskih topova. U svakoj ima po 4 topa i jedna baterija od 4 mitraljeza. Ova divizija raspoređena je u Prizrenskom i Pečkom sandžaku, a većina iste nalazi se blizu crnogorske granice. U Ferizovićima ima vojske 2 bataliona, 38 puka 13-te divizije, koja je skoro stigla. U Prizrenu 2 bataliona 40 puka, 14-te divizije i jedan puk konjice u Peć tri bataliona, 37 puka 13-te divizije koji su skoro došli i jedan ipo batalion 58 puka od koje, u Beranama novodošle vojske tri bataliona 38 puka, 13-te divizije, a bio je ranije šezdeseti puk raspoređen u Pljevaljskom i Sjeničkom sandžaku i Tari.

U Prištini ima jedan puk konjice. U Vučitrnu jedan streljački batalion sedmoga korpusa iz Skoplja i jedna četa vozarskog bataliona.

U nijednom od gore pomenutih bataliona nema više od 400 vojnika. Isti su sastavljeni većinom od regruta, a ima i dobar broj hrišćana među istima“.

(DACG, MUD 1912,UO, f-130, 2549/3.)

* * *

2

KOMADANT JOVAN N. PLAMENAC, OBLASNI
UPRAVITELJ U ANDRIJEVICI – JOVANU
PLAMENCU, MINISTRU UNUTRAŠNJIH DJELA

Andrijevića, 28. septembar 1912.

Od jednog turskog vojnika artiljerista hrišćanina, koji je prebjegao iz Berana, izviješćen sam: Da na tablju Jasikovac ima 12 velikih poljskih topova, 4 brzometa brdska 7 ½ santimetara i 12 brdskih ne brzometnih od kojih su 4 na Jasikovcu, 4 kod vojnog stana, a 4 na brdo Jajevicu, Goraždu i Johodole*, još ima 2 mitraljeza za dvije čete vojske, koji su prve Divizije carigradske, za koje je on čuo da će oputovati za Carigrad. U Berane ima vojske u 12 tabora, a u svaki tabor nema više od po 150 vojnika i suviše regruta koji sad dolaze da se vježbaju i da podpunjaju ove bataleone, a koliko je tjeih ne zna.

(DACG, MUD 1912, UO, f-130, 2551.)

* Valjda Johodole.

* * *

3

J. PLAMENAC, OBL. UPR. U ANDRIJEVICI – JOVANU
PLAMENCU, MINISTRU UNUTRAŠNJIH DJELA

Andrijeвица, 28. septembar 1912.

Po izvješću jednog Srbina, a sigurnog izvještača iz pečke nahije ima srpskih kuća i vojnika kako sljede: 1. kaza pečke nahije 900 kuća u koje ima 3 000 vojnika; 2. kaza mitrovačkog Kolašina 500 kuća 1 500 vojnika; 3. kaza u Ibru i rogozni Mitrovačkoj 600 kuća 1 500 vojnika; 4. kaza vučitrnska 300 kuća 1 000 vojnika, 5. kaza prištinska 1 000 kuća 2 000 vojnika, 6. kaza prizenska sa Sirinića i Gorac 1 500 kuća 3 000 vojnika, 7. kaza giljanska 3 000 kuća 6 000 vojnika, a varoši Peć, Đakovica, Prizren, Priština, Vučetrn i Mitrovica imaju srpskih kuća 2 500 od prilike do 5 000 vojnika. Katolika u pečkoj nahiji ima 2 000 pušaka na koje se može imati pouzdanja kao na Srbe.

(DACG, MUD 1912, UO, f-130, 2550.)

* * *

4

J. PLAMENAC, OBL. UPRAV. U ANDRIJEVICU –
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH DJELA

Andrijevića, 3. oktobar 1912.

Hitno Broj 3360.

Sa pouzdane strane izvješten sam, da su jutros otputovali iz Berana devet tabora vojske Kirkilise – granicu Bugarske, da su sa sobom odveli: nekoliko topova, mitraljeze i hiljadu tovara municije topovske i puščane, t. j. sve što su važnije imali. Da šiljanje municije još sleduje, i da oficiri koji su u Beranama ostali bore sa mišlju, da u slučaju rata predadu Crnoj Gori. (Ovo je braći Dimićima beranskim trgovcima povjerljivo pričao jedan grk vojnički apotekar, koji je u društvu bio sa rečenim oficirima). Neki ferman carski čitao se u Beranama, ma o čemu ne zna se. Džavid paša još nije otišao. Misli se da će sutra ili prekosjutra. Javno je pričao da su na ratnoj nozi Srbija i Bugarska, a da ti im se pridružiti Crna Gora i Grčka. Sa ovim izgovorom prekinuo je plaćanje odšteta. Turske familije dižu iz Berana. Jedan pećanin koji je sad ovdje stigao kaže, da je poveći dio vojske iz Mitrovice* otputovao za granicu Bugarske, a u rečenom mjestu ostalo samo šest tabora, i da u Peć nema više od četiri tabora vojske.

(DACG, MUD 1912, UO, f-130, 2617/2.)

* Vjerovatno je u pitanju Kosovska Mitrovica.